

Запорізький державний медичний університет

Кафедра суспільних дисциплін

Методичні рекомендації

для викладачів

до практичного заняття з дисципліни

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

для здобувачів ступеня доктора філософії за третім освітньо-науковим

рівнем в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальностей

222 «Медицина»

228 «Педіатрія»

221 «Стоматологія»

226 «Фармація, промислова фармація»

Тема: Союз філософії та медицини: історико-філософський аспект

Запоріжжя 2020

Склала професор Утюж Ірина Геннадіївна.

Методичні рекомендації обговорені та ухвалені на засіданні кафедри і рекомендовані до затвердження цикловою методичною комісією

« 16 » березня 2020р. Протокол № 9

Зав.кафедри суспільних дисциплін, д.ф.н., професор

Утюж І. Г.

Методичні рекомендації затверджені на засіданні циклової методичної комісії з суспільних та гуманітарних дисциплін та рекомендовані для використання в освітньому процесі

«   » _____ 2020р. Протокол №

Голова комісії професор

каф. культурології та українознавства ЗДМУ

Т.В. Гребенюк

Актуальність теми:

Досліджувати можливості освоєння феномену медицини в контексті культури та історичного розвитку суспільства - мета даної теми. Відмітимо, передусім, що традиція існування медицини в культурі, способи вибудовування медичного дискурсу показують періодичну актуалізацію виявлення в ній гуманітарної перспективи. У культурній свідомості, варіюючись і поновлюючись, виявляються дві установки: лікувати хворого і лікувати хворобу. Формули Гіппократа "людина хвора" і "лікар-філософ дорівнює Богові" протистоять тезі кнідської школи: "У людини є хвороба". Для XVIII ст. питання "Що з Вами"? змінився питанням "Де у Вас болить"?. Присутність хворого в сім'ї змінилася його ізоляцією в клініці - цьому театрі нозологічної медицини (Фуко). Лікування у ліжка хворого поступилося місцем медицині госпітальній і лабораторній.

Гострота протиставлення двох стратегій лікування заявила про себе на рубежі XIX- XX ст. з народженням "лабораторної медицини", яка в очах позитивно налагоджених учених стала альтернативою філософсько-спекулятивній медицині. Нині знову зафіксована ситуація радикального протиставлення "медицини здоров'я", "медицини благополуччя" і "медицини хвороб". Якщо перша, орієнтована на фундаментальні принципи здорового способу життя, виходить в широкий горизонт антропологічної проблематики, то остання центрована на ситуації хвороби і належить переважно професійній медичній сфері.

Філософський аналіз медицини в контексті соціально-філософської специфіки - сфера, відкрита і освоювана некласичною гуманітарною думкою. Можливі способи осмислення медицини в некласичній парадигмі можуть бути розглянуті на матеріалі досліджень М. Фуко, Г. Башляра і М. Мерло-Понті, авторів, що представляють відповідно структуралістські/постструктуралістські, психоаналітичні і феноменологічні напрями сучасної філософської думки.

I. Мета навчання:

1. **Загальна:** Проаналізувати основні соціально-філософську проблематику сучасної медицини. Розкрити проблемне поле соціально-філософського дискурсу медицини, обґрунтувати функції і завдання сучасних проблем медицини.

2. **Освітня:** Формування розуміння сутності філософії медицини і фармації як самосвідомості медичного співтовариства. Визначення предметного поля та основних розділів філософії медицини та фармації. Висвітлення методологічних аспектів медичного дискурсу. Розкрийте значення складових медичних практик (за визначенням М. Фуко): норма, погляд, простір, біль, смерть.

II. Кінцеві результати засвоєння теми

Відповідно вимогам стандарту докторського рівня, аспіранти після вивчення даної теми повинні:

знати: закономірності когнітивних процесів; методи продуктивного навчання; теорію ціннісних орієнтацій та мотивації особистості.

Вміти: оперувати філософськими категоріями та парадигмами; постійно вдосконалювати свій освітній та загально-науковий рівень; аналізувати дані, отримані з інформаційних джерел.

Мати фахові (предметні компетенції): здатність до самостійного та незалежного мислення, формулювання ідей та продукування гіпотез.

III. Термін заняття__2 акад. години

IV. План проведення заняття

1 Організаційна частина:

Контроль відвідування. Ознайомлення студентів з темою, метою та планом заняття. Визначення критеріїв оцінювання (5 хвилин)

2 Вступна частина:

Контроль викладачем базисного рівня знань аспірантів з даної теми на підставі їх самостійної підготовки к заняттю методом усного опитування або вхідного тест-контролю (перелік питань або зразки тестів пропонуються в розділі V) (15 хвилин).

3 Основна частина:

Вивчення, конспектування, дискусія аспірантів та пояснення викладачем найбільш важливих термінів, понять, певних проблематичних питань теми з використанням методичних рекомендацій для докторів філософії. Розбір і засвоєння графологічної структури теми. Проведення інструктажа. Виконання практичного завдання за варіантами та формами (групова, індивідуальна). Перевірка та оцінка виконаних завдань. (60 хвилин)

4 Самостійна робота аспірантів:

Виконання індивідуальних ситуаційних завдань за варіантами запропанованими викладачем:

1. Розкрийте значення складових медичних практик (за визначенням М. Фуко): норма, погляд, простір, біль, смерть.

2. Дайте визначення психіатричної влади. Які дисциплінарні механізми запроваджуються в медицині? (М. Фуко. Психіатрична влада)

3. В чому полягають етичні проблеми медицини у зв'язку із існуванням соціальної нерівності?

4. Які особливості етики взаємодії між лікарем та пацієнтом в умовах інформаційного суспільства?

5. Поясніть застосування принципу справедливості в медицині та суперечливість його змісту.

6. Перерахуйте досягнення біомедичної науки і практики, як змінюються уявлення про тілесність людини, її життя та смерть, перспективи в глобальному існуванні.

Індивідуальний контроль результатів рішення. (15 хвилин)

5   **Заклучна частина:**

Заклучний тестовий контроль знань та умінь з теми. Виставлення кожному аспіранту оцінки. Домашнє завдання. (30 хвилин)

Академічна перерва 10 хвилин

Разом 135 хвилин

V. Перелік контрольних питань

Контрольні питання

1. Розкрийте значення складових медичних практик (за визначенням М. Фуко): норма, погляд, простір, біль, смерть.
2. Дайте визначення психіатричної влади. Які дисциплінарні механізми запроваджуються в медицині? (М. Фуко. Психіатрична влада)
3. В чому полягають етичні проблеми медицини у зв'язку із існуванням соціальної нерівності?
4. Які особливості етики взаємодії між лікарем та пацієнтом в умовах інформаційного суспільства?
5. Поясніть застосування принципу справедливості в медицині та суперечливість його змісту.

VI. Графологічна структура теми

1. Концептуальні складові медичних практик: норма, погляд, простір, визнання, біль, смерть. (на прикладі клініки: М. Фуко. Народження клініки).
2. Трансформація влади і формування нових інституціональних структур: репресивні норми в медицині (М. Фуко. Психіатрична влада).
3. Медицина – парадигма філософії. Теорія особистості: дискурс – «Епоха нервозності» (З. Фрейд, В. Райх, К. Хорні).
4. Здоров'я в епоху глобалізації. Неоліберальне реформування медицини в умовах української дійсності (міф чи реальність?)

VII. Найбільш важливі термінологічні поняття

та теоретичні питання теми: здоров'я, норма, простір, біль, смерть, репресивні норми в медицині, дегуманізація, парадигма, невроз, особистість, глобалізація.

VIII. Завдання для самостійної роботи аспірантів

Підготуйте наукову доповідь з презентацією до заліку на тему:
«Філософсько-етичні аспекти предметного поля медицини»

IX. Підсумковий контроль знань

1. Перерахуйте досягнення біомедичної науки і практики, як змінюються уявлення про тілесність людини, її життя та смерть, перспективи в глобальному існуванні.

2. Прочитати твір Фуко М. Рождение клиники / М.Фуко. – Пер. с фр. – М. : Академический Проект, 2010. – 252 с.

X. Методичне забезпечення

1. **Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження :** навч.-метод. посіб. для підготовки докторів філософії «Doctor of Philosophy» (PhD) / І.Г. Утюж [та ін.]. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 125с.

2. Тези лекції з даної теми

XI. Рекомендована література:

Базова:

1. Дубчак Л. О. Телемедицина: сучасний стан та перспективи розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=soi_2017_1_28

2. Путров С.Ю. Біосоціальні технології впливу на здоров'я людини : соціально-філософський аналіз [Електронний ресурс] : дис. ... док. філос. наук. / С.Ю. Путров. – К., 2015. – 422 с. – Режим доступа: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/10159>

3. Радкау Й. Эпоха нервозности. Германия от Бисмарка до Гитлера [Электронный ресурс] / пер. с нем. Н. Штильмарк ; под науч. ред. С. Ташкенова ;

нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». – М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2017. – 552 с. – Режим доступа: https://id.hse.ru/data/2017/08/12/1174382274/Радкау-текст_17_сайт.pdf

Допоміжна

1. Фуко М. Психическая болезнь и личность / М.Фуко. – Пер. с фр. – СПб. : ИЦ "Гуманитарная Академия", 2009. - 320 с.
2. Фуко М. Рождение биополитики. Цикл лекций. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/laboratory/doc/6709>
3. Эпштейн М. Н. Философия тела / М. Н. Эпштейн. Тело свободы / Г. Л. Тульчинский [Электронный ресурс]. – СПб. : Алетейя, 2006. – 432 с. – Режим доступа: http://platona.net/load/knigi_po_filosofii/kulturologija/filosofija_tela_m_n_ehpshtejn_telo_svobody_g_1_tulchinskij/16-1-0-427